

6. Кучерявенко Н. П. Теоретические проблемы правового регулирования налогов и сборов в Украине. – Х. : Фирма “Консум”, 1997. – 432 с.
7. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права. – В 6 т. Т. III: Учение о налоге. – Х. : Легас; Право, 2005. – 600 с.
8. Дернберг Р. Л. Международное налогообложение : пер. с англ. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 375 с.
9. Головашиевич О. О. Правове регулювання оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – Фінансове право / О. О. Головашиевич. – Харків, 2008. – 30с.
10. Налоговое право Украины : учебное пособие / под ред. проф. Н. П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2004. – 488 с.

Устинова И. П. Отдельные теоретические вопросы осуществления налогообложения доходов физических лиц.

В статье анализируются теоретические вопросы составляющих налогообложения физических лиц, исследуются важные составляющие структуры налога на доходы физических лиц.

Ключевые слова: налоговая правосубъектность, налоговая правоспособность, налоговая дееспособность, налоговый резидент, налоговый агент.

Ustynova I. Some theoretical aspects of individual's income taxation implementation.

Theoretical aspects of individual taxation component are analyzed in the article as well as important elements of taxation structure on individual incomes are scrutinized.

Keywords: taxation law of individuals, taxation law ability, taxation resident, taxation agent.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

УДК 343.10

Кончаковська В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ЗМІНИ ДО СТАТТІ 127 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМ?

У статті розглядається питання про необхідність внесення змін до статті 127 “Катування” Кримінального кодексу України.

Ключові слова: злочин, стаття, катування.

Питання дотримання прав людини і громадянина було і залишається одним із найактуальніших в Україні. Поглянемо на це з точки зору внесеної новели до чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України) – ст. 127 “Катування”. Одним із завдань КК України є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та громадської безпеки... від злочинних посягань, а також запобігання злочинам. Саме проти прав, свобод, здоров'я тощо людини (потерпілого) спрямовані злочинні посягання суб'єкта злочину за ст. 127 КК України.

Перш ніж перейти безпосередньо до розкриття змісту статті, відмітимо, що питаннями захисту від катувань, жорстокого поводження з людиною і профілактики таких злочинів займалися С. Р. Багіров, М. І. Бажанов, О. П. Букалов, А. П. Бущенко, О. С. Горелик, Л. А. Дорош, О. М. Ігнатов, Я. М. Кульберг, К. Б. Левченко, Л. В. Лобанова, О. А. Мартиненко, М. М. Мінаєв, М. Ф. Романов, А. М. Черноусов, А. І. Чучаєв, Н. М. Ярмиш та інші.

У цій роботі ставимо за мету прослідкувати передумови та окреслити тенденції внесення змін до ст. 127 КК України, а також проаналізувати їх реальну необхідність.

У дослідженні ми б хотіли зосередитися на декількох, але, на нашу думку, досить важливих завданнях, а саме:

– розглянути передумови криміналізації суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 127 “Катування” КК України;

– проаналізувати зміни до досліджуваної статті на предмет їх актуальності та необхідності в рамках захисту прав і свобод людини. Йдеться про зміни від:

а) 2005 р., якими передбачено відповідальність спеціального суб’єкта – працівника правоохоронного органу;

б) 2008 р., якими змінено суб’єкта злочину з працівника правоохоронного органу на службову особу;

в) 2009 р., якими взагалі скасовано відповідальність спеціального суб’єкта за цим складом, що не може сприяти посиленню кримінально-правового захисту особи.

З огляду на те, що почастишали випадки примушування до певних дій, знуцання, катування, жорстокості над потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими з боку працівників органів дізнання і досудового слідства, постало питання кримінальної відповідальності за вказані суспільно небезпечні діяння, що й обумовило прийняття значної кількості внутрішньодержавних нормативних актів і ратифікацію міжнародних правових норм. У зв’язку з прийняттям яких Україна взяла на себе зобов’язання забезпечити розгляд усіх фактів катувань відповідно до законодавства про кримінальну відповідальність (ст. 4 та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання) [1].

Важливим документом міжнародного рівня, що ставить за мету захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина є Загальна декларація прав людини, прийнята ООН 10 грудня 1948 р. Стаття 5 якої проголошує, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання [2].

Характеризуючи вказаний документ, В. Ф. Погорілко зазначає, що Загальна декларація прав людини істотно поповнила скарбницю людської цивілізації, звеличила собою людство і певною мірою захистила його. Дух цієї Декларації, образно кажучи, став ніби ангелом-охоронцем для кожної людини, документом зрілості, мудрості людства [3, с. 4]. Проте не документ, не норми, закріплені в законодавчих актах, роблять суспільство мудрішим, а вчинки людей. Нормативно-правові акти приймаються законодавчими органами, до яких входить окрема група індивідів, тобто занадто маленька частина населення планети, якщо ми говоримо про міжнародні документи, і громадяни окремої держави, якщо мова йде про національне законодавство.

Погорілко В. Ф. пише, що "... не вдалося повністю уникнути... порушень прав людини в ряді країн, але ці явища мали, як правило, локальний і нетривалий характер і, головне, їх удалося зрештою здолати, про що йдеться в посланнях Генерального Секретаря ООН п. Кофі Аннана і Верховного комісара ООН з прав людини М. Робінсона з нагоди 50-річчя Загальної декларації прав людини" [3, с. 5]. Ми не можемо цілком погодитися з такою позицією, оскільки в Україні з кожним роком дедалі більше осіб страждають від злочинних діянь (про це далі у статті), що заборонені Декларацією, зокрема ст. 5, а також українським законодавством про кримінальну відповідальність, а правозахисні організації та Уповноважений Верховною Радою України з прав людини стверджують, що катування та жорстоке поводження в міліції є широко розповсюдженим. Крім того, кількість справ, що розглядаються Європейським судом з прав людини відносно порушених прав громадян зростає з кожним роком. Стан дослідження питання застосування та поширення катування в Україні буде предметом нашого окремого дослідження. До того ж, як зазначає В. Я. Тацій, "... хоч і Загальну декларацію прав людини було прийнято 60 років тому, проголошені в ній права не стали повноцінним досягненням сучасності. Їх порушення, в т.ч. грубі, ще й досі мають місце у багатьох державах світу [4, с. 22], Україна також не є винятком.

Наступним документом, який стоїть на сторожі захисту невід'ємних прав людини є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., ратифікована Україною 17 липня 1997 р., за словами М. Дженіса, "... створює не тільки ефективну у світі систему міжнародних норм для захисту прав людини, але і взагалі одну із передових у світі форм міжнародної судової процедури" [5, с. 94-195]. Стаття 3 Конвенції закріплює, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [14].

Слід згадати Постанову ВЦВК від 8 червня 1927 р. "Про введення у дію Кримінального кодексу УССР у редакції 1927 року" [7, с. 311], якою прийнято новий кодекс. У ст. 153 глави VI "Злочини проти життя, здоров'я, свободи і гідності особи" містилася кримінальна відповідальність за умисне нанесення ударів, побоїв та інші насильницькі діяння, що завдали фізичного болю, якщо вони мали характер катувань [7, с. 352], яка більш-менш повно характеризувала суспільно небезпечні діяння, які є предметом нашого дослідження.

Проаналізуємо відповідні норми Кримінального кодексу від 28 грудня 1960 р. [8], які нас цікавлять. Статті, яка б регулювала відповідальність за злочинні діяння, що нині кваліфікуються як катування, не було, незважаючи на те, що Кримінальний кодекс України було прийнято 1960 р., а перші міжнародно-правові документи, які забороняють катування і жорстоке поводження, прийняті у повоєнний час – 1948 р. Утім, це не означає, що такі злочини не вчинялися в СРСР, просто їх кваліфікували як перевищення службових повноважень із застосуванням насильства та приниження гідності людини або умисні тяжкі тілесні ушкодження, які можуть містити характер мучення або мордування.

Слід звернути увагу, що в Загальній частині КК 1960 р. була закріплена обставина, що обтяжувала кримінальну відповідальність, а саме "вчинення злочину з особливою жорстокістю або знущанням з потерпілого" (п. 8 ст. 41), яка, на нашу думку, лише частково відображала діяння, що тепер можуть у сукупності з іншими

діями, кваліфікуватися як катування.

Таким чином, було створено підґрунтя криміналізації катування у законодавство України про кримінальну відповідальність. Уже в незалежній Україні, з прийняттям Конституції було включено ст. 28, де закріплено, що “ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню...”. Адже здобуття незалежності держави полягає не тільки у формальному закріпленні такого статусу, але й наділяє країну рядом певних прав і покладає на неї обов’язки, перш за все, перед її населенням, що полягають у захисті невід’ємних прав і свобод людини. Досвід високорозвинутих цивілізованих держав, якою також проголосила себе й Україна у ст. 1 Конституції, вказавши, що вона “... є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою”, доводять, що одним із правильних і найбільш ефективних механізмів реалізації гарантій є регламентація прав, свобод у законодавчих актах, а також встановлення відповідальності в разі їх порушення.

Тому очевидно та прогнозовано, що з прийняттям чинного Кримінального кодексу України у 2001 р. з’явилася норма, яка передбачила відповідальність за катування в законодавстві про кримінальну відповідальність, яку законодавець виклав у такій редакції:

“Стаття 127. Катування

1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, – карається позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, – караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років”.

Відмітимо, що така редакція статті не відповідала міжнародному погляду. Так, у Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 1975 р. [9] роз’яснюється поняття “катування” таким чином: “... будь-яка дія, якою людині умисно заподіюється сильний фізичний біль чи страждання, фізичне чи розумове, з боку офіційної особи чи за її підбурюванням з метою отримання від неї чи від третьої особи інформації або зізнання, покарати її за дії, які вона вчинила чи у вчиненні яких підозрюється, чи залякування її чи інших осіб” [курсив наш – В.К.]. Тож бачимо, що на міжнародному рівні суб’єктом злочину у діянні, що охоплює склад злочину катування, може бути лише спеціальний суб’єкт – офіційна особа, на противагу національному законодавству, де в першій редакції статті (2001 р.) таким суб’єктом визначено загального. Крім того, зазначеною Декларацією осуджуються такі явища й забороняється будь-якій державі застосовувати тортури навіть за виняткових обставин, таких як: війна чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність або інший надзвичайний стан.

Згодом ст. 127 КК була доповнена ще двома частинами (третьою і четвертою):

“...3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені працівниками правоохоронних органів, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п’ятнадцяти років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, якщо вони призвели до загибелі людини, – караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п’ятнадцяти років

або довічним позбавленням волі”.

Тож, положення цієї статті визначили відповідальність за дії, передбачені ч.ч. 1 і 2, якщо вони вчинені працівниками правоохоронних органів, і встановлено відповідні санкції. У такий спосіб законодавець, по-перше, передбачив більш широке коло суб'єктів цього суспільно небезпечного діяння (загального і спеціального) в порівнянні зі ст. 1 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, де злочинцем може виступати тільки офіційна особа і, по-друге, посилив кримінальну відповідальність працівників правоохоронних органів. Вважаємо, такий законодавчий крок був цілком виправданим та обґрунтованим.

Проте у 2008 р. знову досліджувана нами норма зазнала змін і була викладена законодавцем таким чином:

“Стаття 127. Катування

1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб – карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, – караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років”.

У листопаді 2009 р. законодавець затвердив ч. 2 ст. 127 КК України викласти у такій редакції:

“2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років”.

Не можемо погодитися із законодавцем, оскільки у такий спосіб було виключено можливість кваліфікувати катування, вчинені працівниками правоохоронних органів, які зустрічаються не так уже й рідко за спеціальною нормою. Більше того, у 2008 р. пакетом було прийнято Верховною Радою України зміни й до ст. 373 “Примушування давати показання” КК України, де зазначено “ті самі дії, поєднані із застосуванням насильства або із знущанням над особою, за відсутності ознак катування”. Під “тими самими діями” мається на увазі “примушування давати показання при допиті шляхом незаконних дій з боку особи, яка проводить дізнання або досудове слідство...” (ч. 1 ст. 373 КК України). Вказане знову виключає кваліфікацію катування над підозрюваними, потерпілими, обвинуваченими, а також свідками за спеціальною нормою.

Тож яким чином необхідно кваліфікувати катування, вчинене працівником правоохоронного органу? Лише за сукупністю, хоча як ми зазначали відповідно до Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання за цим складом злочину може бути лише спеціальний суб'єкт. Україна ж спочатку “виправила” свою

“помилку”, доповнивши ст. 127 КК України частинами 3 і 4, а потім знову повернулася до першої редакції статті стосовно суб’єкта злочину.

Посилаючись на викладені нижче факти, можемо стверджувати, що окреслені зміни є необхідними лише частково, оскільки незважаючи на їх велику кількість, стає очевидним, що зміни до норм КК України не покращують ситуацію з дотриманням прав людини в країні і не вирішують проблему катувань в Україні.

Більше того, спостерігається збільшення випадків порушень прав людини з боку міліції. Якщо за даними соціологічних досліджень, які щороку проводить Харківський інститут соціальних досліджень спільно з Харківською правозахисною групою, в 2010 р. жертвами незаконного насильства тільки в міліції стали 780–790 тисяч українців, то в 2011 р. ця цифра зросла майже до 1 млн. українців [10]. А із 114 474 скарг на дії міліції, що надійшли до органів прокуратури у 2012 р., розслідування відбувалися лише за 1 750, із них лише 320 закінчились порушенням кримінальних справ проти 438 міліціонерів [11]. Попри це, протягом 2010–2012 рр. за ст. 127 КК України засуджено 1 особу. Разом з тим, за цей же період за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) засудили 63 особи, а за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України) – 13 осіб. Із цієї кількості 40 осіб засуджено до позбавлення волі на певний термін, 35 працівників звільнено від відбування основного покарання з випробуванням, встановивши їм іспитовий термін, одному працівнику призначено покарання у вигляді штрафу. За вісім місяців 2013 р. за зловживання владою або службовим становищем засуджено 7 осіб, а за перевищення влади або службових повноважень – 1 особу. Із даної кількості двох колишніх працівників засуджено до позбавлення волі на певний строк, а 6 працівників звільнено від відбування основного покарання з випробуванням, встановивши їм іспитовий строк [12].

Слід зазначити, що в 4038 зверненнях, які надійшли до Уповноваженого з прав людини у 2012 р., наголошувалося на порушенні особистих і громадянських прав саме у кримінальному судочинстві. Оскільки це становить 24 % , тобто майже третину, загальної кількості звернень у 2012 р. Так, найбільше повідомлялось про порушення прав і свобод працівниками правоохоронних органів під час досудового розслідування – 2478, зокрема: застосування незаконних методів дізнання та слідства, права на захист і правову допомогу захисника. Результати аналізу зазначених 2478 звернень громадян стосовно порушення їх прав саме працівниками правоохоронних органів засвідчують, що здебільшого в них йшлося про порушення: свободи від незаконного арешту чи затримання (близько 750), про застосування незаконних методів дізнання та досудового слідства (390) [13, с.70-71].

Така розбіжність у цифрах дозволяє зробити висновок про латентність злочинів, вчинених працівниками органів дізнання і досудового слідства. Проте не будемо зупинятися на цьому детально, оскільки зазначений аспект не входить до кола завдань нашого дослідження. Це питання буде висвітлено у наступних наших роботах.

Підводячи підсумки, слід вказати, що нинішня ситуація із дотриманням прав людини в Україні залишається складною. Більше того, лише законодавчим шляхом цю проблему не можна вирішувати, оскільки зрозуміло, що лише зміни до законодавства не можуть вплинути на статистику вчинених протиправних діянь. Численні, а іноді й суперечливі зміни за досить нетривалий час, свідчать про непослідовність

законотворчого процесу щодо удосконалення досліджуваної норми КК України, що ускладнює протидію жорстокості, знуцанню та поширенню фактів катування в державі.

За таких обставин головні кроки мають бути спрямовані не на удосконалення самої норми, а створення таких механізмів розкриття злочинів, які б усунули зловживання владою, жорстокість і знуцання над потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими, свідками з метою розкриття злочинів. Крім того, необхідні структурні зміни в органах внутрішніх справ. Зрештою, слід враховувати досвід іноземних країн, у яких деякі механізми уже запроваджені та успішно діють. Окремі з них уже запроваджені в Україні і виправдали себе. Наприклад, пілотний Офіс з надання безоплатної правової допомоги особам, які переслідуються у кримінальному порядку, мобільні групи, електронний реєстратор перебування осіб в органах внутрішніх справ, а також утворений наприкінці 2012 р. Національний превентивний механізм тощо.

Використані джерела:

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання: Організація Об'єднаних Націй від 10 грудня 1984 р. // Професійна інформаційно-пошукова система з законодавства України "Право. Версія Проф".
2. Загальна декларація прав людини: Організація Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 р. // Професійна інформаційно-пошукова система з законодавства України "Право. Версія Проф".
3. Загальна декларація прав людини: історія та сучасний розвиток / Укр. акад. ; Укр. асоц. ; Акад. прав. наук України. – К. : ВЦ УНА, 2004. – 32 с.
4. Тацій В. 60 років Загальній декларації прав людини / В. Тацій // Право України. – 2008. – № 12. – С. 17–22.
5. Абдулаев М.И. Права человека и закон: историко-теоретические аспекты / М. И. Абдулаев. – СПб: Юрид. центр Пресс, 2004. – 320 с. – ISBN 5-94201-326-6.
7. Борьба с преступностью в Украинской ССР: 1926–1928 / [сост. П. П. Михайленко]. – К., 1967. Т. 2. – 1967. – 943 с.
8. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2.
9. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання: Організація Об'єднаних Націй від 9 грудня 1975 р. // Професійна інформаційно-пошукова система з законодавства України "Право. Версія Проф".
10. Україні потрібен ефективний механізм розслідування катувань зі сторони міліції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amnesty.org.ua/node/264>.
11. Доповідь Amnesty International 2013 "Україна: не зупиняйтесь на півдорозі. Влада має використати новий Кримінальний процесуальний кодекс, щоб покласти край тортурам". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amnesty.org.ua/node/95>.
12. За катування в'язнів в Україні засудили лише одного тюремника. [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2013. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2013/09/28/6998909/>.
13. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина: Права людини. – К., 2013.
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи від 4 листопада 1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 270.

Кончаковская В. В. Изменения к статье 127 Криминального кодекса Украины: объективная необходимость или реализация политических программ?

В статье рассматривается вопрос о необходимости внесения изменений в статью 127 "Пытки" Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: преступление, статья, пытки.

Konchakovskaya V. V. Changes to the article 127 the Criminal code of Ukraine: objective necessity or realization of the political programs?

In the article a question is examined about the necessity of making alteration for the article 127 "Tortures" of the Criminal code of Ukraine.

Keywords: *crime, article, tortures.*

УДК 342.513:008

Кулакова Н. В.
Національна академія внутрішніх справ

ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ

В статті досліджується кримінально-правова охорона об'єктів культурної спадщини в Україні; аналізується законодавство, яким передбачається та гарантується охорона культурної спадщини.

Ключові слова: *культура, культурне надбання, культурна спадщина, культурні цінності, охорона, культурної спадщини, об'єкти охорони культурної спадщини.*

Збереження і примноження об'єктів культурної спадщини забезпечується системою правових та організаційно-управлінських заходів, які передбачені в Основному законі держави, ратифікованих парламентом України міжнародних конвенціях, законодавчих актах щодо забезпечення збереження культурних надбань, серед яких, Закони України "Про охорону культурної спадщини", "Про охорону археологічної спадщини", "Про музеї та музейну справу", "Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей" та інших нормативних актів.

Сьогодні в умовах глобалізації проблема охорони об'єктів культурної спадщини набуває все більшого значення. За даними МВС України за 2001–2012 рр. було вчинено більше трьох тисяч злочинів, пов'язаних з викраденням антикваріату, творів мистецтва, з яких майже половину розкрито, а протягом 2013 р. всього посягань на художні, історичні та інші культурні цінності було вчинено – 36 кримінальних правопорушень, серед них найбільшу частину складають діяння, що були вчинені у квартирах і приватних будинках – 32, а за чотири місяці 2014 р. – 65, з них 55 у квартирах і приватних будинках, завдана шкода складає – 70184 тис.гр. [6].

Проблемі правової охорони об'єктів культурної спадщини неодноразово приділялася увага у юридичній науці, причому досліджувалися різноманітні аспекти цього правового інституту в залежності від галузі права. Під керівництвом В.І. Акуленко здійснюються наукові розробки принципів охорони культурної спадщини, практичне застосування законодавства про охорону культурної спадщини, а також процеси імплементації норм міжнародного права у сфері охорони культурної спадщини у вітчизняне законодавство. Особливості цивільно-правової охорони культурної спадщини досліджувалися О. П. Сергеевим, С. Г. Долговим, А. П. Фоковим, М. В. Васильєвим, І. В. Савельєвим, міжнародно-правовий захист культурних цінностей досліджувався у працях М. М. Богуславського, Л. М. Галенської, С. Н. Молчанова Л. Прессуйр (Франція), І. Сейдел-Хохенвелдерн (Австрія), особливості розслідування злочинів, що посягають на об'єкти культурної